

6. desember 2001

Efnahagsforsendur fjárlaga 2002

Minni hagvöxtur. Fjármálaráðuneytið hefur nú endurmetið almennar efnahagshorfur fyrir árin 2001 og 2002 sem lagðar eru til grundvallar við afgreiðslu fjárlaga ársins 2002. (Sjá nánar). Helstu frávík frá fyrra mati sem birt var sl. haust eru að hagvöxtur verði minni en áður var gert ráð fyrir og að á næsta ári megi búast við lítilsháttar samdrætti í landsframléiðslu. Hins vegar er gert ráð fyrir að þetta verði skammvinn lægð og að efnahagslífið taki við sér þegar líða tekur á árið. Árið 2003 er því spáð hagvexti á nýjan leik sem gæti numið 2-3% eftir því hvort ráðist verður í stóriðjuframkvæmdir eða ekki.

Helstu skýringar. Veigamestu skýringar á minni hagvexti en áður var spáð eru annars vegar versnandi efnahagshorfur á alþjóðavettvangi, m.a. í kjölfar hryðjuverkanna í Bandaríkjunum, enda hafa hagvaxtarspár í flestum ríkjum heims verið lækkaðar mjög mikið frá því í haust. Auk þess hafa verðlagshorfur heldur versnað í kjölfar gengislækkunar krónunnar að undanförmu sem hefur í för með sér meiri samdrátt í þjóðarútgjöldum á næsta ári en áður var spáð. Á móti vege hins vegar örvandi áhrif gengislækkunar krónunnar á útflutnings- og samkeppnisgreinar sem mun, þegar fram í sækir, skila sér í auknum þjóðartekjum.

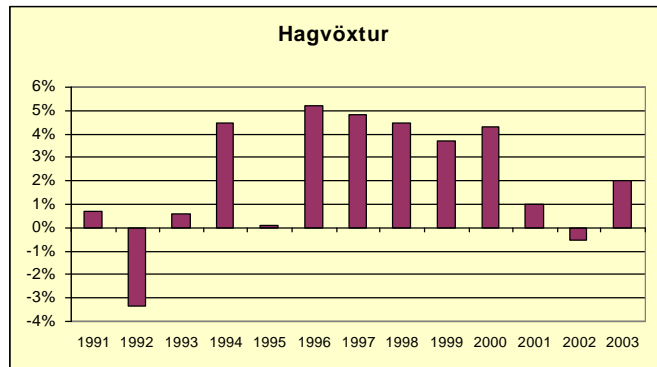
Efnahagshorfur 2001. Þróun ríkissjóðstekna á árinu 2001 staðfestir í meginatriðum þá skoðun fjármálaráðuneytisins frá því í haust að verulegs samdráttur gæti í þjóðarútgjöldum á árinu. Í endurskoðaðri spá ráðuneytisins er gert ráð fyrir heldur meiri samdrætti þjóðarútgjalda á yfirstandandi ári en sl. haust. Í utanríkisviðskiptum togast ýmsir þættir á. Annars vegar gætir þar áhrifa almenns efnahagssamdráttar í heiminum í kjölfar hryðjuverkanna í Bandaríkjunum, einkum í ferðaþjónustu. Þetta hefur reyndar bæði áhrif á innflutnings- og útflutningshlíð. Á móti vege sem fyrr segir áhrif gengislækkunar sem birtast í auknum útflutningstekjum og minnkandi innflutningi.

Í endurskoðaðri spá ráðuneytisins er gert ráð fyrir að viðskiptahallinn verði umtalsvert lægri en í fyrri spám og nemi rétt rúmlega 50 milljörðum króna, eða tæplega 7% af landsframléiðslu. Verðbólga er talin verða um 6½% á sama tíma og ráðstöfunartekjur heimilanna aukast um 7%. Kaupmáttur heimilanna mun því aukast lítillega á árinu. Samkvæmt þessu er gert ráð fyrir að hagvöxtur verði nálægt 1%, samanborið við 1½% í fyrri spá ráðuneytisins.

Spá fyrir árið 2002. Meiri breytingar verða á spánni fyrir næsta ár. Þannig er gert ráð fyrir 1% meiri samdrætti þjóðarútgjalda, bæði vegna minni einkaneyslu og fjárfestingar. Sömuleiðis er gert ráð fyrir minni aukningu útflutnings en áður. Á móti vegur aukinn samdráttur í innflutningi. Viðskiptahallinn er talinn lækka verulega og verða um 38 milljarðar króna, eða sem nemur 4,9% af landsframléiðslu. Gangi þessi spá eftir hefur viðskiptahallinn minnkað um helming á tveimur árum. Enn mikilvægara er þó að hallinn á almennum vöru- og þjónustuviðskiptum, þ.e. að frátöldum vaxtagreiðslum, minnkar mjög hratt og stefnir í jöfnuð, eða því sem næst, á árinu 2002 og afgang á næstu árum þar á eftir. Þetta eru mikilsverð umskipti.

Nú er spáð um 1% meiri verðbólgu á árinu 2002 en áður sem alfarið má rekja til lægra gengis. Þannig er í forsendum fjárlaga gert ráð fyrir 6% verðbólgu að meðaltali á næsta ári og um 4% hækkun innan ársins. Ráðstöfunartekjur heimilanna eru taldar hækka um ½% og kaupmáttur gæti því minnkað lítillega. Að öllu samanlögðu er því gert ráð fyrir að landsframléiðsla geti dregist lítillega saman á næsta ári, eða um ½%.

Horfur 2003. Sem fyrr segir bendir flest til þess að sá samdráttur sem þjóðarþúið er nú að ganga í gegnum verði skammvinnur og að það fari að rofa til þegar líða tekur á næsta ári. Nefna má þrennt sem styður þessa skoðun. Í fyrsta lagi sterka stöðu útflutningsgreina sem mun skila sér í auknum þjóðartekjum. Í öðru lagi gera flestar spár ráð fyrir að staða efnahagsmála á alþjóðavettvangi muni styrkjast þegar líða fer á árið og það mun hafa jákvæð

áhrif hér á landi. Í þriðja lagi munu skattkerfisbreytingarnar styrkja stöðu atvinnulífsins þegar á næsta ári og enn frekar árið 2003. Á þessum forsendum er raunhæft að reikna með 2-3% hagvexti árið 2003.

Færsla bókhalds og gerð ársreikninga í erlendum gjaldmiðli

Lagt hefur verið fram á Alþingi stjórnarfrumvarp þar sem lagt er til að félögum sem kveðið er á um í l. mgr. 1. gr. laga um ársreikninga og uppfylla tiltekin skilyrði um vægi viðkomandi gjaldmiðils í starfsemi þeirra verði heimilað að færa bókhald og semja ársreikninga í erlendum gjaldmiðli. Noregur, Svíþjóð og Danmörk hafa sett reglur um þetta en misjafnlega langt hefur verið gengið. Óskir um að þetta verði heimilað hér á landi hafa sífellt orðið háværari, einkum frá stærri fyrirtækjum sem eru í samkeppni á alþjóðamarkaði. Helstu rök fyrir því að veita félögum þessa heimild eru eftirfarandi:

- ? Fjárhagslegur samanburður við erlenda samkeppnisaðila verður auðveldari.
- ? Sveiflur í afkomu félagsins vegna gengisbreytinga verða minni.
- ? Aðgengi erlendra fjárfesta og lánastofnana að viðurkenndum upplýsingum batnar til muna.
- ? Auðveldara verður fyrir erlendar fyrirtækjasamstæður að stofna og reka dótturfélög á Íslandi.
- ? Auðveldara verður fyrir íslensk móðurfélög að stofna og reka dótturfélög erlendis.

Við undirbúning frumvarpsins var tekið til sérstakrar skoðunar hvort heimila ætti félögum, sem fengið hafa heimild til færslu bókhalds og samantektar ársreikninga í erlendum gjaldmiðli, skattskil í þeim gjaldmiðli. Við könnun hjá hinum Norðurlöndunum kom í ljós að ekkert þeirra hefur heimilað skattskil í erlendum gjaldmiðli. Við skoðun kom í ljós að verulegur munur getur orðið á tekjuskattstofni eftir því hvort hann byggist á reikningsskilum sem gerð eru í íslenskum krónum eða í erlendum gjaldmiðli. Gengisbreyting milli gjaldmiðla hefur áhrif sem verður til þess að ýmsar fjárhæðir í rekstrarreikningi geta orðið allt aðrir í skattframtali sem byggt er á bókhaldi og reikningsskilum í erlendum gjaldmiðlum en ef þær væru byggðar á reikningsskilum í íslenskum krónum. Skattstofnar verða því með öðrum hætti og gildir það um stofn til tekjuskatts, eignarskatts, virðisaukaskatts, tryggingagjalds og fleiri skatta og gjalda. Því er í frumvarpinu lagt til að félögum sem eru með skattskylda starfsemi hér á landi verði, að uppfylltum tilteknum skilyrðum, veitt heimild til að færa bókhald og semja ársreikninga í erlendum gjaldmiðli en skattstofnar verði áfram tilteknir í íslenskum krónum.

Tekjur ríkissjóðs janúar-október		
12 mánaða breytingar, %	1999-2000	2000-2001
Skatttekjur alls	10,9	7,3
Tekjuskattar	20,9	21,2
Tryggingagjöld	8,7	12,3
Eignarskattar	22,3	9,8
Veltuskattar	6,0	-0,5
Tekjur alls	10,6	7,4

Gjöld ríkissjóðs janúar-október		
12 mánaða breytingar, %	1999-2000	2000-2001
Almenn mál	13,6	4,6
Félagsmál	8,6	15,9
Atvinnumál	5,5	16,9
Vaxtagjöld	54,1	8,4
Önnur útgjöld	8,9	46,3
Gjöld alls	11,7	15,2

Greiðsluafkoma ríkissjóðs janúar-október		
M.kr.	2000	2001
Tekjur umfram gjöld	10379	-1231
Hr. lánsfjárfjöfnuður	9883	-2114
Afborganir lána	-34117	-22294
Br. lánsfjárfjöfnuður	-29230	-35660
Lántökur	28710	64105
Greiðsluafkoma	-522	28448

Ýmsar helstu hagtgölur		
12 mánaða br., %	2000	2001
Verðbólga-nóvember	4,5	8,1
Kjarnaverðbólga-nóv.	3,0	9,7
Launavísitala-október	7,8	9,1
Heildarvelta jan.-ágúst	8,6	12,3
Smásöluvelta jan.-ágúst	4,3	6,0
Atvinnuleysi - október	0,9	1,2